

XI eta XII. mendetan *Ipuzcoa* agertzen zaigu eta ez *Guipuzcoa*. Beraz, aintzinagoko forma dugu Marie-Pierrereña. Zaharagoa zelan gorde den? Hori da gu geu ere harritzen gaitueña, eta agiriak agiri, lehenetasun horren kidekorik bada XI. mendean bertan. Olazabaltarrak San Juan de la Peña-ra egin zuten donazioaz 1925 eta 1048. urteko agiriak aski ezagunak dira gure probintziako historiaz zerbait arduratu denarentzat, eta hor, 1048. urtekoan. Gala de *Ipuçcha* garbi asko agertzen zaigu.

ARITXULEGI. Oiartzunen, Aiako Arriaren hegoaldeko lepoa da Aritxulegi. 1873. ekainean handik sartu zen Santa Kutz apezka bere soldadoekin Oiartzun hartzera. Han aritu zen «trabajadore»etan kaminogintzan eta kantari gure Basarri:

*Aritxulegi gañean
loa uzten dedanean,
zer poztasun barrenean!*

Guri ere ez digu lorik kendu igazko Egan-en 3-4 zenbakiaren 193. orrialdean aipatzen zen «Aritzeta eta Aritxulegi» arazoak. Baina, gure esanak esan, Agustin Goñi «Txomin»-ek *Vuelta a Guipúzcoa* liburuan, Arrichulegui eta Arrichulegi jarri zituen. Nonbait, harrika ibiltzea nahiago.

Lehenago ere esana genuen Oiartzungo historiaz liburu mar-dula idatzi zuela Manuel Lekuonak eta beste monografia labur bat Leandro Silván-ek. Biok, Aritxulegi (Arichulegui) dakarte. Bere jartorria (H)Arritik ala (H)Aritzetik datorren pentsatu ga-be, agiri zaharretan hala zeudenez. 1921ean Toledon militar akademiak argitaratu zuen Eufrasio de Munarriz-en *Líneas de Guipúzcoa*-k ere hala zekarren. A. Ubietoren zuzendaritzapean baina hain ongi oinarritua ez den A. M. Inda Sauca-ren *Reper-torio de Nombres Geográficos. Guipuzcoa*-k (Valencia, 1976) hori behintzat ondo dakar Instituto Geográfico y Catastral-en 1 : 50.000 mapatik hartua.

Baina, denen gainetik, leku-izenez inon egin bada lan zehatzik, Oiartzunen egin da. Adolfo Leibarren «Contribución al conocimiento del Valle de Oyarzun» deritzana, 1958 eta 1959an *Oyarzun* aldizkarian argitaratua. Eta, zer esanik ere ez, hor ere: Aritxulegi.

Holakoetan, harrera, hala beharrez, hobe umorez. Ez zen hobe Eibarko Arestxuloeta (inoiz Aretxuloeta bezala agertzen dena) deritzan baserriko jatorrizkoei XVI. mendearen hasieran Sevillan eta Cuban merkataritzan zihardutenei bihurritu zitzaien deitura: Aretxuleta (Arechuleta). Egi egia diot. Frogak nahi dituenak ikus bedi Jon Bilbaoren *Vascos en Cuba, 1492-1511* liburuaren 201-205. orrialdeetan. Baserri hori kokatzen den parajea, «are-txuletarik» ez dakit, baina «arri-txuleta» ba zitekean. Gaur egun ordea, handik Elorretatik zehar Lindari alderaino, ezer ematekotan, «pinu-txuletak» izan beharko dute. Eibartarrok egungo ahozkeran darabiguna ordea, askozaz atseginagoa da: «Aritxuleta». Zeren ahariarena beste gauza bat bait da, nahiz zikiraturik edo zikiratu gabe.